

SAVANORIŠKŲ ORGANIZACIJŲ VEIKLOS EFEKTYVUMAS: LIETUVOS KAIMIŠKŲJŲ BENDRUOMENIŲ ORGANIZACIJOS

Dr. Rūta Žiliukaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Sociologijos katedra
Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius
Telefonas (8 5) 2667 626
Elektroninis paštas fsf@fsf.vu.lt

Mykolo Romerio universitetas, Socialinės politikos fakultetas, Socialinės politikos katedra
Valakupių g. 5, LT-10101 Vilnius
Telefonas (8 5) 2740 605
Elektroninis paštas spk@mruni.lt

*Pateikta 2007 m. balandžio 18 d.
Parengta spausdinti 2007 m. birželio 3 d.*

Santrauka

Šiame straipsnyje yra siekiama atskleisti veiksnius, turinčius įtakos Lietuvos kaimiškųjų bendruomenių organizacijų veiklos efektyvumui. Per pastaruosius keletą metų kaimiškųjų bendruomenių skaičius Lietuvoje gerokai išaugo. Šios bendruomenės atlieka svarbų vaidmenį įveikiant kaimo socialinę atskirtį. Pasitelkiant Atviro Lietuvos fondo iniciatyvos „Skaitmeninių bendruomenių link“ grupės ir Vilniaus universiteto Socialinių studijų centro 2004 metais atlikto kaimiškųjų bendruomenių tyrimo duomenis, straipsnyje glaustai pristatomi šių organizacijų veiklos tikslai bei atskleidžiama, kaip sekasi organizacijoms telkti vietinius gyventojus kolektyviniams veikloms bei kokią įtaką šių organizacijų veiklos efektyvumui turi jų žmogiškasis ir socialinis kapitalas.

Pagrindinės sąvokos: kaimiškųjų bendruomenių organizacijos, socialinis kapitalas, organizacijų veiklos efektyvumas.

Bendruomeninės organizacijos yra dažnas analizės objektas socialinio kapitalo literatūroje, ypač skirtoje regioninės plėtros ir vietinės savivaldos stiprinimo problemoms (de Filippis, 2001; Evans, 1996; Hibbit *et al.*, 2001; Putnam, 2000). Verta priminti, kad istoriškai socialinio kapitalo sąvokos atsiradimas Hanifan [1916] ir Dewey [1900, 1909, 1915] darbuose buvo susijęs su bendruomeninių centrų veikla, orientuota į gyventojų pilietiškumo ugdymą bei jų dalyvavimo ir tarpusavio bendradarbiavimo bendruomenės socialinių, ekonominių problemų sprendimo procesuose skatinimą (Farr, 2004).

Nuo kitų nevyriausybinių organizacijų bendruomeninės organizacijos skiriasi bent trim aspektais. Pirma, jų tikslinė grupė yra tam tikroje vietovėje gyvenantys žmonės, jos kuriasi vietinių bendruomenių pagrindu. Antra, šių organizacijų veiklos sritis yra labai plati, apimanti tiek kultūrinių, tiek socialinių, tiek ekonominių vietinių gyventojų poreikių tenkinimą. Trečia, šios organizacijos sudaro organizacinį pagrindą gyventojų įtraukimui į vietinės savivaldos procesus (Žiliukaitė *et al.* 2006, p. 46).

Lietuvos kaimiškųjų bendruomenių organizacijų šalyje per keletą pastarųjų metų gerokai padaugėjo, o tai savo ruožtu leidžia mokslininkams kalbėti apie prasidėjusį kaimiškųjų bendruomenių organizacijų sąjūdį. 2000 metais veikė 10 kaimiškųjų bendruomenių organizacijų, 2004 metais jų jau buvo įregistruota 800, 2007 metais šių organizacijų skaičius viršijo 1000.

Į Lietuvos kaimiškųjų bendruomenių organizacijas verta atkreipti dėmesį siekiant suprasti socialinio kapitalo dinamiką, svarbią demokratijos raidai mūsų visuomenėje, dėl dviejų priežasčių. Pirma, jos sudaro vieną svarbių organizacinių pagrindų gyventojams įsitraukti ir dalyvauti savivaldos procesuose, iš pasyvių pavaldinių, valstybės socialinių paslaugų vartotojų tapti aktyviais vietinės valdžios partneriais, dalyvaujančiais sprendimų priėmimo procesuose ir prisidedančiais savo darbu prie bendruomenių gyvenimo kokybės gerinimo. Antra, jos yra puikus pavyzdys siekiant suprasti ir paaiškinti,

ko reikia nevyriausybinėms organizacijoms, norint ir tikintis, kad jos bus svarbūs socialiniai agentai sprendžiant socialinės atskirties problemas Lietuvos vietinėse bendruomenėse ar regionuose.

Išsamesnių šių organizacijų tyrimų iki 2004 metų niekas Lietuvoje nebuvo atlikęs. Siekiant surinkti informaciją apie kaimiškujų bendruomenių organizacijų veiklą Atviros Lietuvos fondo iniciatyvos „Skaitmeninių bendruomenių link“ grupė ir Vilniaus universiteto Socialinių studijų centras 2004 metų birželio–rugpjūčio mėnesį atliko Lietuvos kaimiškujų bendruomenių organizacijų tyrimą (Gegužienė ir Žiliukaitė, 2004).

Šio straipsnio tikslas – pasitelkiant minėto tyrimo duomenis glaustai pristatyti Lietuvos kaimiškujų bendruomenių organizacijų veiklos tikslus bei pateikti veiksmų, turinčių įtakos šių organizacijų veiklos efektyvumui, analizę.

Tyrimo metodologija

Kaimiškujų bendruomenių organizacijų tyrimas buvo atliktas taikant apklausos pašto metodą. Apklausa buvo vykdoma 2004 m. liepos 18 d.–rugpjūčio 30 d. Organizacijos tirti buvo atrinktos naudojant sistemine tikimybine atranka. Iš tuo metu įregistruotų 797 kaimiškujų bendruomenių organizacijų sąrašo buvo atrinkta 501 organizacija. Šioms organizacijoms buvo išsiųstas klausimynas, prašant, kad jį užpildytų organizacijos vadovai. Per dvi savaites 220 organizacijos grąžino užpildytas anketas, 3 klausimynai buvo grąžinti pašto tarnybos neradus adresato. Su organizacijomis, kurios negrąžino klausimynų, buvo susisiekiama telefonu pakartotinai prašant jų užpildyti klausimynus: 126 atsuntė užpildytus klausimynus, 23 atsisakė užpildyti, su 41 nepavyko susisiekti. Iš viso užpildytus klausimynus sugrąžino 326 organizacijos, t. y. 65 % tyrimui atrinktų organizacijų. Pagal pašto apklausos kriterijus toks grąžintų anketų procentas yra daugiau negu pakankamas, kad apklausą būtų galima laikyti pavysia. Atrankos statistinė paklaida $\pm 3,9$ %.

Kaimiškujų bendruomenių organizacijų veiklos tikslai

Siekiant išsiaiškinti kaimiškujų bendruomenių organizacijų veiklos tikslus, tyrime organizacijoms buvo pateiktas atviras klausimas. Į jį atsakė 92 % jame dalyvavusių organizacijų. Apibendrinti duomenys pateikiami 1 lentelėje. Penki dažniausiai pasikartojantys bendruomenių organizacijų tikslai yra: 1) gyventojų telkimas bendrai veiklai, jų bendruomeniškumo ugdymas; 2) bendruomenės ekonominių, socialinių, aplinkosaugos problemų sprendimas; 3) kultūros ir sporto renginių organizavimas; 4) vaikų ir jaunimo užimtumo organizavimas; 5) gyventojų švietimas, mokymų rengimas, informacijos sklaida.

1 lentelė. Kaimiškujų bendruomenių svarbiausi veiklos tikslai

Tikslai	%
Telkti gyventojus bendroms ekonominėms ir socialinėms problemoms spręsti, ugdyti gyventojų bendruomeniškumą, pilietiškumą	56
Spręsti bendruomenės ekonomines, socialines, aplinkosaugos ir kitas problemas	37
Tvarkyti aplinką	18
Gerinti gyvenvietės infrastruktūrą	20
Spręsti nedarbo problemas	9
Rūpintis socialinių paslaugų, socialinės paramos teikimu	8
Rūpintis informacijos visuomenės plėtra	7
Skatinti ekonominę plėtrą: alternatyvūs verslai, kaimo turizmas	6
Alkoholio prevencija, darbas su asocialiomis šeimomis	4
Rūpintis gyventojų saugumu, nusikaltimų prevencija	3
Rūpintis gyventojų sveikatingumu	2
Organizuoti kultūros ir sporto renginius	39
Organizuoti vaikų ir jaunimo užimtumą	22
Rūpintis gyventojų švietimu, mokymų organizavimu, informacijos sklaida	21
Atgaivinti ir išsaugoti tradicijas, puoselėti etnokultūrą, užsiimti kraštotyra	16
Vienyti kaimo žmones ir kraštiečius	10
Atstovauti gyventojams vietos valdžios institucijose	11

Atsižvelgiant į organizacijų keliamus tikslus buvo pasirinkti du tolesnės duomenų analizės pjūviai. Daugiau negu pusė bendruomenės organizacijų kaip vieną pagrindinių savo tikslų nurodė vietos gyventojų telkimą bendruomeninei veiklai. Taigi pirmas analizės pjūvis – panagrinėti, kaip sekasi or-

ganizacijoms siekti šio tikslo įgyvendinimo, kokią įtaką jų įsteigimas ir veikla turi vietiniams gyventojams. Taip pat galima pasakyti, kad daugelio bendruomenių organizacijų tikslų įgyvendinimo sėkmė priklausys nuo jų žmoniškųjų bei finansinių išteklių, partnerystės su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis, verslo įmonėmis bei valdžios institucijomis. Tai savo ruožtu skatina sutelkti dėmesį į organizacijų įgaliojimo problemą – antrasis analizės pjūvis.

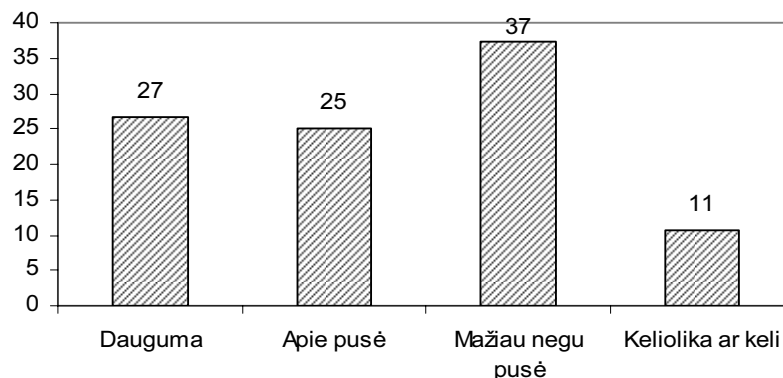
Bendruomenės organizacija ir bendruomenė

Kaip sekasi kaimiškųjų bendruomenių organizacijoms įtraukti vietinius gyventojus į savo veiklą, kokį poveikį jų įsteigimas ir veikla turi bendruomenei, leidžia aptarti trys tyrime taikyti rodikliai: 1) vietinių gyventojų mažo domėjimosi bendruomenės organizacijos veikla problemos aktualumas; 2) gyventojų dalyvavimas bendruomenės organizacijos renginiuose ir 3) bendruomenių organizacijų nurodytas jų veiklos poveikis bendruomenei.

Daugumai (70 %) bendruomenių organizacijų per mažas vietinių gyventojų domėjimasis bendruomenės organizacijos veikla yra aktuali problema, bent iš dalies kliudanti jų veiklai. Apie pusę bendruomenių organizacijų (46 %) taip pat nurodė, kad jų narių lūkesčiai, sieti su galimybe sudominti bei įtraukti vietinius gyventojus į savo veiklą organizacijos veiklos pradžioje, buvo visiškai nuvilti arba greičiau nuvilti negu patenkinti. Minėtų lūkesčių patenkinimo ir gyventojų nesidomėjimo organizacijos veikla problemos aktualumo kintamieji tarpusavyje koreliuoja (*Kendall tau-b* 0,386, $p < 0,001$).

Atsakydami į klausimą, dėl kokių priežasčių, jų manymu, gyventojai nedalyvauja bendruomenės organizacijos veikloje, organizacijų nariai dažniausiai pažymėjo tris priežastis: 1) gyventojų rūpinimąsi tik savo interesais ir abejingumą visos bendruomenės gerovei (šį atsakymą pažymėjo 70 % organizacijų), 2) netikėjimą, kad organizacijos veikla gali ką nors pakeisti (68 %); 3) apatiją ir nusivylimą gyvenimu (59 %).

Kita vertus, daugelis organizacijų (52 %) į savo renginius suburia pusę ir daugiau vietinių gyventojų. Tik dešimtadalis tyrime dalyvavusių organizacijų nurodė, kad jų organizuojamuose renginiuose dalyvauja keliolika ar keli patys aktyviausi gyventojai (žr. 1 pav.).

1 pav. Vietinių gyventojų, menkai dalyvaujančių bendruomenės organizacijos renginiuose, dalis (organizacijų atsakymų pasiskirstymas %)

Be to, atsakydamos į atvirą klausimą „Kokį poveikį arba kokią reikšmę bendruomenės organizacijos įsteigimas ir veikla turėjo vietiniams gyventojams, kuriems atstovauja bendruomenės organizacija?“ daugelis organizacijų nurodė, kad įsteigus organizaciją ir jai pradėjus veiklą, gyventojai pradėjo aktyviau dalyvauti bendruomeninėje veikloje, buvo sutelkti bendrai veiklai, tapo vieningesni, pradėjo daugiau bendrauti tarpusavyje, tapo tolerantiškesni, sustiprėjo jų bendruomeniškumo jausmas ir atsakomybė už savo ir bendruomenės ateitį, suprato, kad bendruomenės problemas gali spręsti patys, pasijuto reikalingesni, svarbesni (žr. 2 lentelę).

Tik 5 % kaimiškųjų bendruomenių organizacijų nariai teigė, kad jų pastangos neturi įtakos bendruomenei, nes vietiniai gyventojai visiškai nesidomi ir nedalyvauja jų veikloje. Kelių organizacijų anketose (6 iš 326) taip pat buvo paminėta kita išskirtinai neigiama patirtis: vietinių gyventojų apkaltos, pašaipa, pavydas.

2 lentelė. Bendruomenės organizacijų įsteigimo ir veiklos poveikis bei reikšmė vietiniams gyventojams

Bendruomenių organizacijų įvardyti trys svarbiausi pokyčiai vietos bendruomenėje, susiję su organizacijos veikla	Atsakymų %
GYVENTOJŲ AKTYVUMO POKYČIAI	
Gyventojai aktyviau dalyvauja bendruomeninėje veikloje	36
Gyventojai, sutelkti bendrai veiklai, tapo vieningesni	19
Daugiau bendrauja, pagerėjo jų tarpusavio santykiai, tapo tolerantiškesni	15
Sustiprėjo bendruomeniškumo jausmas, atsakomybė	9
Gyventojai pradėjo suprasti, kad bendruomenės problemas gali spręsti patys	5
Jaučiasi reikalingi, svarbūs, atsirado naujos saviraiškos galimybės	4
Pasitiki bendruomenės organizacija, jos pajėgumu spręsti vietos problemas	11
GYVENTOJŲ KULTŪRINIŲ, SOCIALINIŲ POREIKIŲ TENKINIMAS BEI SOCIALINIŲ IR EKONOMINIŲ PROBLEMŲ SPRENDIMAS	
Gyvenimas pasidarė įdomesnis, daugiau renginių	28
BO sprendžia bendruomenės problemas, teikia gyventojams paramą	15
Labiau tvarkoma ir gražinama kaimo aplinka	13
Pagerėjo vaikų ir jaunimo užimtumas, skatinamos jaunimo iniciatyvos	12
Palengvėjo gyventojų santykiai su vietine valdžia	11
Yra organizacija, į kurią gyventojai gali kreiptis dėl savo problemų	9
Išspręsti kai kurie aktualūs infrastruktūros klausimai	9
Organizuojami gyventojų mokymai ir švietimas	6
Gyventojai lengviau gauna informaciją jiems rūpimais klausimais	5
Lengviau pritraukti lėšas, galimybes dalyvauti konkursuose	4
Įrengta viešoji susitikimų vieta	2
Gyventojai yra labiau informuoti apie bendruomenės organizacijos veiklą, jos naudingumą	2
Sutelkti vietos partneriai bendrai veiklai	2
Rūpinamasi gyventojų saugumu	2
KITA	
Neturi įtakos (gyventojai pasyvūs, nesidomi)	5
Kol kas žmonės tik stebi bendruomenės organizacijos veiklą	2
Apkalbos, pavydas, įtarumas, pašaipa	2

Organizacijų pateikti atsakymai į minėtą klausimą leidžia teigti, kad kaimiškųjų bendruomenių steigimasis ir veikla jau šiuo metu turi potencialą tapti svarbia vietos gyventojus bendrai veiklai telkiančia jėga. Tam tikri teigiami gyventojų domėjimosi ir įsitraukimo į bendruomenines veiklas pokyčiai, nors ir nepaneigiantys bendros gyventojų pasyvumo problemos aktualumo, vis dėlto yra pastebimi daugumos kaimiškųjų bendruomenių organizacijų. Antra vertus, jų atliekamiems darbams ne visais atvejais yra reikalingas visuotinis vietinių gyventojų sutelkimas bendrai veiklai. Dalis jų indėlio į žmonių gyvenimo kokybės kaimiškose Lietuvos vietovėse gerinimą daugiau yra susiję su organizacijos aktyvistų gebėjimais, pavyzdžiui, lėšų suradimu gyvenvietės infrastruktūrai gerinti, vietinių gyventojų interesų atstovavimas valdžios institucijose ir kita. Tokių darbų apčiuopiama nauda visai bendruomenei savo ruožtu ilginiui gali padėti spręsti gyventojų pasyvumo problemas, stiprindama jų tikėjimą tokios organizacijos veiklos naudingumu ir reikalingumu.

Kalbant apie šiandieninę gyventojų domėjimosi ir dalyvavimo bendruomenės organizacijos veikloje padėtį pasakytina, kad šios problemos *aktualumo* organizacijoms *lygis* yra susijęs, viena vertus, su *bendruomenės charakteristikomis*, kita vertus, su *bendruomenės organizacijos veiklos charakteristikomis*.

Tyrimo duomenys leidžia aptarti dviejų bendruomenės charakteristikų reikšmę organizacijos sėkmei įtraukiant gyventojus į savo veiklas: bendruomenių vieningumo ir bendruomenių politinio aktyvumo. Pirma, tarp organizacijų, kurios savo bendruomenę apibūdino kaip labiau susiskaldžiusią negu vieningą, buvo daugiau nurodžiusių, kad gyventojų pasyvumo problema joms yra „labai aktuali“ (42 %), negu tarp tų, kurios savo bendruomenę apibūdino kaip vieningą arba greičiau vieningą negu susiskaldžiusią (21%). Atsakydamos į klausimą apie veiksnius, trukdančius bendruomenės vieningumui, susitelkimui daugiausia organizacijų kaip kliūtį nurodė skirtingą žmonių gyvenimo būdą (48 %) ir nevienodas pajamas (38 %), retesniais atvejais – gyventojų išsimokslinimo (21%) arba politinių pažiūrų (18 %) skirtumus, dviejų ar daugiau besivaržančių lyderių bendruomenėje buvimą (14 %).

Verta atkreipti dėmesį, kad organizacijos pagal jų bendruomenių vieningumo apibūdinimą bei kaimynų savitarpio pagalbos tikimybės įvairiose situacijose vertinimus skiriasi. Tos, kurios nurodė, kad

jų bendruomenė yra labiau susiskaldžiusi negu vieninga, prasčiau vertino tikimybę sulaukti kaimyno pagalbos, kai jos prireikia susirgus, kai reikia porai valandų kažkam palikti prižiūrėti vaikus, pasiskolinti pinigų, kažkam pasiguosti, pasidalyti rūpesčiais, palikti prižiūrėti ūkį, išvykus vienai ar kelioms dienoms. Putnamo (2000) perspektyvoje, būtų gali teigti, kad organizacijų veikla yra lengvesnė bendruomenėse, kuriose dar iki organizacijos veiklos pradžios buvo didesnis socialinio kapitalo lygis. Bent iš dalies tokią prielaidą patvirtina ir kita bendruomenių charakteristika – vietinių gyventojų politinis aktyvumas. Jis tyrime buvo matuojamas dviem rodikliais: kiek gyventojų susirenka į gyvenvietėje, kurioje įsikūrusi organizacija, ar kaimynystėje esančiose gyvenvietėse vykstančius susitikimus su politikais ir kiek vietinių gyventojų paprastai balsuoja savivaldybės, Seimo, Prezidento rinkimuose. Lengviau gyventojus įtraukti į savo veiklą sekasi toms organizacijoms, kurios veikia bendruomenėse, pasižyminčiose didesniu gyventojų aktyvumu pagal nurodytus rodiklius (žr. lentelę 3).

3 lentelė. Gyventojų politinis aktyvumas ir dalyvavimas bendruomenės organizacijos renginiuose (%)

		Kiek gyventojų dalyvauja bendruomenės organizacijos renginiuose		
		apie pusę ir daugiau	mažiau negu pusę	keliolika ar keletas
Kiek gyventojų susirenka į gyvenvietėje (ar kaimynystėje esančiose gyvenvietėse) vykstančius susitikimus su politikais	Apie pusę ir daugiau	38	8	19
	Mažiau negu pusę	43	64	19
	Keletas	19	28	63
Kiek gyventojų paprastai balsuoja savivaldybės, Seimo, Prezidento rinkimuose	Daugiau negu pusę	51	40	30
	Apie pusę	39	50	42
	Mažiau negu pusę	7	9	15

Kitas aspektas, galintis turėti įtakos gyventojų domėjimuisi ir dalyvavimui organizacijos veikloje, yra pačios organizacijos veiklos efektyvumas – tai, kas anksčiau buvo įvardyta bendruomenės organizacijos veiklos charakteristikomis. Kaip įvertinti organizacijos veiklos efektyvumą ir kokius rodiklius jis apima? Šiame straipsnyje, analizuojant kaimiškųjų bendruomenių organizacijų veiklos efektyvumą, dėmesys yra sutelkiamas į keturis jų veiklos aspektus: organizacijos veiklos apimtį, gebėjimą pasirūpinti finansiniais ir materialiniais ištekliais veiklai, vietinių gyventojų informavimo apie organizacijos veiklą ekstensyvumą ir informacijos apie organizacijos veiklą už bendruomenės ribų sklaidos intensyvumą. Šie rodikliai sudaro vieną faktorių¹, kurį pavadiname organizacijų veiklos efektyvumo indeksu.

4 lentelė. Koreliacija tarp gyventojų per mažo domėjimosi organizacijos veikla problemos aktualumo ir organizacijos efektyvumo rodiklių, Spearmano koeficiento reikšmės (kontrolinis kintamasis: organizacijos steigimo metai)

	Gyventojų per mažo domėjimosi organizacijos veikla problemos aktualumas
Organizacijos veiklos apimtis	0,255***
Laimėti konkursai, skirti nevyriausybinėms organizacijoms veiklos paramai	0,118
Nekonkursiniu būdu gauta finansinė ar materialinė parama organizacijos veiklai	0,086
Vietinių gyventojų informavimo apie organizacijos veiklą ekstensyvumas	0,220***
Informacijos sklaidos apie bendruomenės organizacijos veiklą intensyvumas	0,191**

Statistinis reikšmingumas: * p < 0.05, ** p < 0.01 *** p < 0.001.

¹ Faktoringė analizė parodė, kad veiklos apimties indeksas (igyja reikšmes nuo 0 iki 9), laimėtų konkursų skaičius, nekonkursiniu būdu gautos paramos indeksas (reikšmės nuo 0 iki 21), vietinių gyventojų informavimas apie organizacijos veiklą ekstensyvumo indeksas (reikšmės nuo 0 iki 7) ir informacijos apie organizacijos veiklą už bendruomenės ribų sklaidos intensyvumo indeksas (reikšmės nuo 0 iki 35) sudarė vieną faktorių, kuris paaiškino 55 % jų reikšmių sklaidos. *Faktoriniai svoriai*: veiklos apimtis 0,764; laimėti konkursai 0,712; paramos gavimas 0,634; gyventojų informavimas 0,787; viešieji ryšiai 0,805.

Tyrimo duomenų analizės rezultatai rodo, kad gyventojų mažo domėjimosi problema bendruomenės organizacijos veikla yra ne tokia aktuali organizacijoms, kurios užsiima įvairesne vietinių gyventojų poreikius tenkinančia veikla (ypač ryškūs skirtumai yra tarp organizacijų, kurios organizuoja gyventojų laisvalaikio praleidimo renginius, jų švietimą ir mokymus, atstovauja jiems valdžios institucijose, rūpinasi gyventojų saugumu, ir neužsiimančių šia veikla) bei yra labiau išplėtojusios vietinių gyventojų informavimą apie organizacijos veiklą būdus. Nors ryšys tarp nurodytų rodiklių ir gyventojų domėjimosi organizacijos veiklos problemos aktualumo nėra stiprus, vis dėlto jis yra pakankamai reikšmingas, kad į jį būtų galima atsižvelgti siekiant paaiškinti skirtingą bendruomeninių organizacijų padėtį gyventojų domėjimosi/sudominimo organizacijos veikla aspektu (4 lentelę).

Veiksniai, turintys įtakos kaimiškųjų bendruomenių organizacijų veiklos efektyvumui

Putnamo (2000) perspektyvoje bendruomenės organizacijos įsteigimas ir veikla galėtų būti vertinamas kaip socialinio kapitalo, reikalingo ekonominei plėtrai ir gyventojų įtraukimui į savivaldos procesus, formavimosi rodiklis. Tačiau analizuojant bendruomenių organizacijų veiklos efektyvumą naudingesnė gali būti Bourdieu (1985) pasiūlyta socialinio kapitalo samprata, leidžianti tiksliau suprasti ir įvertinti, ar ir kiek įsteigtos bendruomenių organizacijos gali būti socialinio kapitalo šaltiniu, kuris padės sumažinti socialinės atskirties mastą ir pagerinti gyvenimo kokybę kaimiškųjų vietovių gyventojams. T. y. būtina yra atsižvelgti ne tik *yra ar nėra* įsteigta ir veikianti bendruomeninė organizacija, telkianti vietos gyventojus bendrai veiklai, bet ir *kiek efektyviai veikia* ši organizacija, kiek ji *yra pajėgi* išspręsti aktualias vietinėms bendruomenėms socialines ir ekonomines problemas.

Savo ruožtu organizacijų veiklos efektyvumui reikšmingą įtaką gali turėti organizacijos „žmogiškųjų išteklių“ charakteristikos, jų ryšiai su verslo ir valdžios institucijomis, kitais vietiniais ir nevietiniais veiklos partneriais, esančiais svarbiais informacijos ir pagalbos veikloje šaltiniais. Socialinio kapitalo teorijos terminais, reikėtų dėmesį sutelkti į organizacijos nariams prieinamą „horizontalų“, „vertikalų“ bei „sujungiantį“ socialinį kapitalą (Putnam & Goss, 2002).

1. Žmogiškieji ištekliai ir organizacijos veiklos efektyvumas

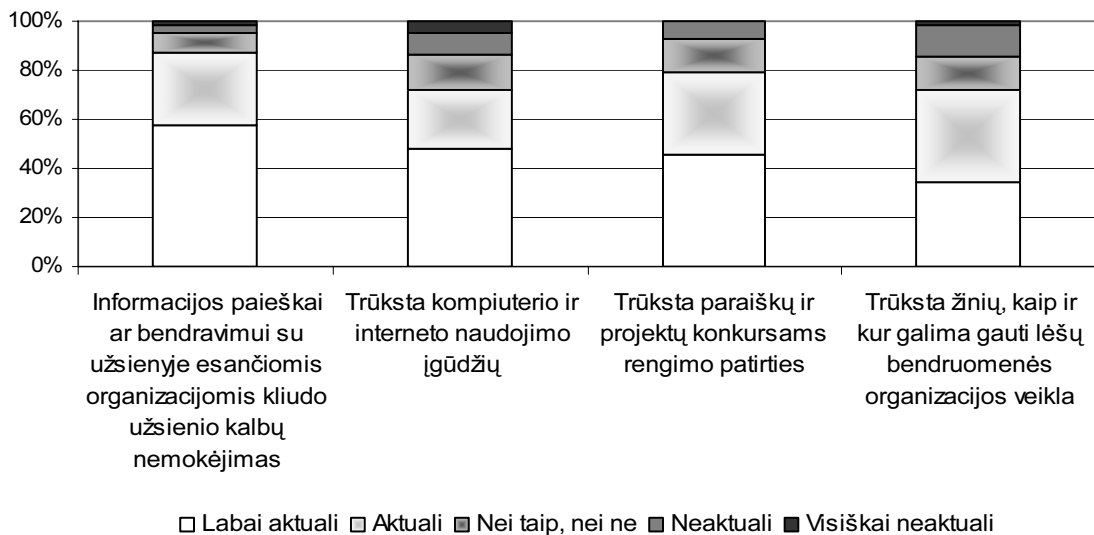
Tyrimo buvo taikyta keletas rodiklių, suteikiančių informacijos apie kaimiškųjų bendruomenių organizacijų „žmogiškuosius išteklius“: aktyvistų skaičius organizacijoje, aktyvistų, turinčių aukštąjį išsimokslinimą, skaičius, organizacijos narių žinios ir įgūdžiai.

Kaimiškųjų bendruomenių organizacijų aktyvistų skaičiaus vidurkis yra 10 žmonių ($Md = 8$). 8 iš 10 kaimiškųjų bendruomenių organizacijų nurodė, kad žmonių, norinčių savanorišku darbu prisidėti prie jų veiklos, trūkumas joms yra aktuali problema. Glaustai apibūdinant organizacijų aktyvistus galima pasakyti, kad jų amžiaus vidurkis yra 41 metai, tarp jų yra daugiau moterų negu vyrų (63 % ir 37 %), pagal išsimokslinimą didžiausia dalis aktyvistų turi aukštesnįjį išsimokslinimą (44 %), 17 % – vidurinį, 4 % – pradinį išsimokslinimą.

Aktyvistai, turintys aukštąjį išsimokslinimą, vidutiniškai sudaro 23 % visų organizacijų aktyvistų. Pastebėtina, kad aktyvistų, turinčių aukštąjį išsimokslinimą, procentas nuo aktyvių organizacijos narių daugiau negu keturis kartus yra didesnis negu vidutinis organizacijų veiklos teritorijose gyvenančių gyventojų, turinčių aukštąjį išsimokslinimą, procentas.

Daugumai tyrimo dalyvavusių organizacijų jų narių žinių ir įgūdžių, svarbių organizacijos veiklai, trūkumas yra labai aktuali arba aktuali problema (2 pav.). 8 iš 10 organizacijų informacijos paieškai ir bendradarbiavimui su užsienyje esančiomis organizacijomis kliudo užsienio kalbų nemokėjimas, panašiai daliai organizacijų trūksta paraiškų ir projektų konkursams rengimo patirties, 7 iš 10 – žinių, kaip ir kur galima gauti lėšų organizacijos veiklai, bei kompiuterio ir interneto naudojimo įgūdžių. Organizacijose, kuriose yra didesnė dalis aktyvistų, turinčių aukštąjį išsimokslinimą, žinių ir įgūdžių problemos yra mažiau aktualios negu toms, kuriose tokių aktyvistų yra mažiau. Bendras organizacijos aktyvistų skaičius šiuo požiūriu neturi įtakos.

Organizacijos žmogiškųjų išteklių ir jos veiklos efektyvumo ryšio analizė rodo, kad aptarti šių dviejų dimensijų rodikliai tarpusavyje koreliuoja (žr. 5 lentelę). Organizacijos, turinčios daugiau žmonių, aktyviai dalyvaujančių jos veiklos organizavime, taip pat turinčios daugiau aktyvistų, turinčių aukštąjį išsimokslinimą, bei tos, kurioms yra ne tokios aktualios organizacijos narių žinių ir įgūdžių, reikalingų veiklai, problemos, yra labiau išplėtojusios savo veiklą: jos užsiima įvairesne veikla, naudoja įvairesnius būdus informuoti gyventojus, daugiau dėmesio skiria viešiesiems organizacijos ryšiams bei joms geriau sekasi pasirūpinti finansiniais ir materialiniais ištekliais savo veiklai.

2 pav. Kaimiškųjų bendruomenių organizacijų narių žinių ir įgūdžių problemos aktualumas

5 lentelė. Koreliacija tarp organizacijos žmogiškųjų išteklių ir veiklos efektyvumo rodiklių (Pearsonso R koeficiento reikšmės)

	Aktyvistų skaičius	Aktyvistų, turinčių aukštąjį išsimokslinimą, skaičius	Organizacijos narių žinių ir įgūdžių faktorius
Organizacijos veiklos apimtis	0,202***	0,258***	0,203***
Laimėti nevyriausybinų organizacijų veiklos paramos konkursai	0,313***	0,312***	0,394***
Nekonkursiniu būdu gauta finansinė ar materialinė parama organizacijos veiklai	0,283***	0,271***	0,206***
Vietinių gyventojų informavimo apie organizacijos veiklą ekstensyvumas	0,265***	0,300***	0,272***
Informacijos sklaidos apie bendruomenės organizacijos veiklą intensyvumas	0,248***	0,260***	0,335***

Statistinis reikšmingumas: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$.

2. Kaimiškųjų bendruomenių organizacijų ryšiai su vietine valdžia

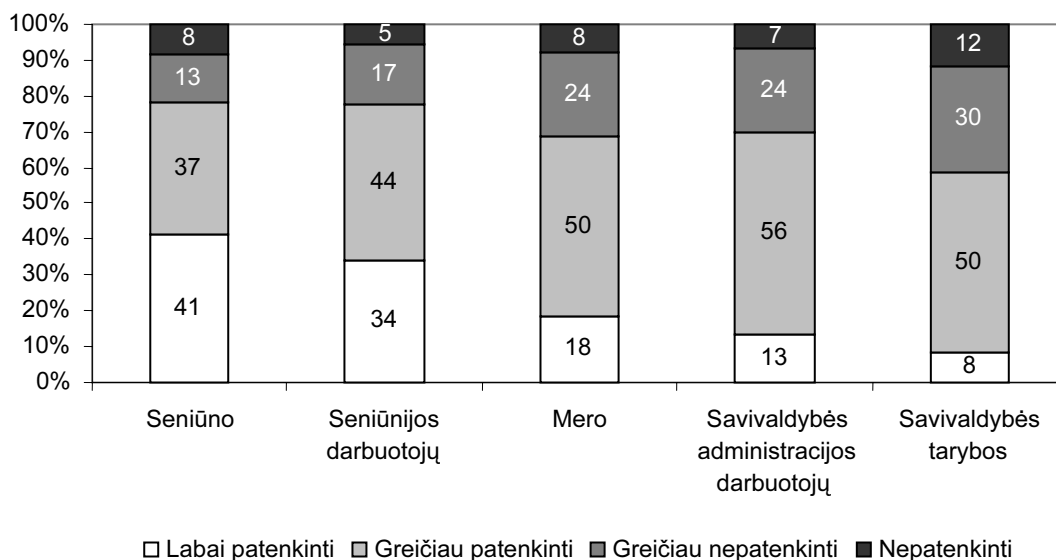
Kaimiškųjų bendruomenių organizacijų tyrime daug dėmesio buvo skiriama bendruomenių organizacijų ryšiams su vietinės valdžios institucijomis. Tyrimo duomenys rodo reikšmingą šių institucijų vaidmenį kaimiškųjų bendruomenių organizacijų veikloje. Pastebėtina, kad nemažos dalies bendruomeninių organizacijų steigimasis buvo ne tik „iniciatyvos iš apačios“, bet ir „iniciatyvos iš viršaus“ išdava: 32 % tyrime dalyvavusių organizacijų nurodė, kad jų įsteigimui įtakos turėjo savivaldybės vadovų ar darbuotojų raginimai ją įsteigti. Galima daryti prielaidą, kad savivaldybių suinteresuotumą tokių organizacijų atsiradimu ir veikla kaimiškosiose vietovėse šiuo metu visų pirma skatina lūkesčiai, siejami su Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis regioninei plėtrai.

Savivaldybės kaip bendruomenių organizacijų skatintojo vaidmuo nereiškia, kad kaimiškųjų bendruomenių organizacijos yra tik galima muliažinių organizacijų atmaina, leidžianti užpildyti paraiškų struktūriniams fondams formų stulpelius. Nors 7 % organizacijų savivaldybės įtaka organizacijos įsteigimui buvo didesnė negu „siekis savarankiškai spręsti bendruomenei išskylančias problemas“, galbūt sulaukus pagalbos „iš viršaus“ pasiekti tam tikri organizacijos veiklos rezultatai bus savarankiškesnių pilietinių iniciatyvų bendruomenėse pradžia.

Kitas aspektas – vietinės valdžios institucijų pagalba kaimiškųjų bendruomenių organizacijoms vykdant savo veiklas. Pirma, savivaldybės yra vienas organizacijų veiklos finansavimo šaltinių. Antra,

jos taip pat yra informacijos, svarbios organizacijos veiklai, šaltinis. Trečia, savivaldybės gali padėti organizacijoms išspręsti viešųjų patalpų, reikalingų jų veiklai, įsigijimo problemas. Ketvirta, jos yra ar gali būti pagrindinis partneris organizacijų veiklose, orientuotose į socialinių paslaugų teikimą gyventojams, gyvenviečių infrastruktūros gerinimą, ekonominę plėtrą, aktualių bendruomenėms socialinių problemų sprendimą.

Dauguma kaimiškųjų bendruomenių organizacijų vietinės valdžios veiklą, kiek ji yra susijusi su bendruomenės organizacijai ar bendruomenei aktualiomis problemomis, vertina palankiai: 8 iš 10 organizacijų yra patenkintos seniūno ir seniūnijos darbuotojų, 7 iš 10 – mero ir savivaldybės administracijos, 6 iš 10 – savivaldybės tarybos veikla (3 pav.). Atsižvelgiant į tai galima teigti, kad prielaidos kaimiškųjų bendruomenių organizacijų pasitikėjimui vietine valdžia, galinčia palengvinti ir paskatinti jų bendradarbiavimą, daugumos organizacijų yra patenkintos.

3 pav. Vietinės valdžios institucijų veiklos vertinimas

Pastebima, kad kuo dažniau organizacijos yra vietinės valdžios įtraukiamos į klausimų, susijusių su jų bendruomenės gyvenimu, svarstymo ir priėmimo procesą (kviečiami į posėdžius, informuojami apie klausimų svarstymo eigą ir pan.), tuo labiau tikėtina, kad jos bus patenkintos valdžios veikla (žr. 6 lentelę). Į šį procesą yra dažniausiai ar visada įtraukiamos 39 % bendruomenių organizacijų, 37 % – kartais ir 24 % – niekada. Vietinės valdžios galimybės įtraukti organizacijas į klausimų, susijusių su jų bendruomenėmis, svarstymą, daugeliu atveju lieka nepanaudojamos. Atkreiptinas dėmesys, kad reikšmingai daliai bendruomenių organizacijų tai netrukdo būti patenkintom vietinės valdžios institucijų veikla, o tai savo ruožtu rodo, kad siekis dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose ne visais atvejais yra svarbus organizacijoms.

6 lentelė. Vietinės valdžios vertinimas pagal organizacijos įtraukimą į sprendimų priėmimo procesą

Organizacija vietinės valdžios veiklos vertinimas		Organizacijos įtraukimas į klausimų, susijusių su bendruomenės gyvenimu, svarstymo ir sprendimų priėmimo procesą		
		visada arba dažniausiai	kartais	niekada
		%	%	%
Savivaldybės tarybos	Patenkinti	75	55	35
	Nepatenkinti	25	45	62
Mero	Patenkinti	87	64	42
	Nepatenkinti	13	36	58
Seniūno	Patenkinti	90	75	65
	Nepatenkinti	10	25	35

Kita vertus, kaimiškųjų bendruomenių organizacijų bendravimas ir bendradarbiavimas su vietinės valdžios institucijomis nėra apribotas vien pasyviu organizacijų laukimu, kada jos bus pakviestos į

joms ar jų bendruomenėms svarbių klausimų svarstymą vietinės valdžios institucijose. Daugelio organizacijų nariai į merą, savivaldybės administraciją ir seniūniją kreipiasi labai dažnai: atitinkamai 35 proc. ir 53 proc.

Organizacijos, dažniau surandančios reikalų vienoje vietinės valdžios institucijoje, taip pat dažniau jų turi ir kitoje. Nors organizacijų ryšių su vietine valdžia stiprumą šiuo aspektu didele dalimi gali lemti organizacijų aktyvistų pastangos ieškoti sprendimų ir pagalbos jiems rūpimais klausimais vietinės valdžios institucijose, nemažiau svarbus yra valdžios institucijų „atvirumas“ organizacijoms ir pasirengimas joms padėti ar su jomis bendradarbiauti. Verta pasakyti, kad kelių organizacijų anketų parašėse, šalia klausimų apie kreipimosi į vietinės valdžios institucijas dažnumą, buvo įrašyta, kad toks kreipimasis yra beprasmiškas. Pačių organizacijų žodžiais:

„Tuščias reikalas, seniūnijai mes visai nerūpime. Visai neaišku, ką jie veikia. Neįmanoma prisišaukti jokios pagalbos iš jų.“

„[X] rajono meras nesprenžia beveik nieko, yra bemokslis. Savivaldybė labai politizuota.“

„Žinant seniūno nepalankumą, stengiamės būti savarankiški. Seniūnas bijo prarasti savo valdžią gyventojams.“

Tyrimo duomenų analizė rodo, kad kaimiškųjų bendruomenių organizacijų kreipimosi į vietinės valdžios institucijas dažnumo ir organizacijos veiklos efektyvumo rodikliai tarpusavyje koreliuoja (žr. 7 lentelę). Tai reiškia, kad organizacijos, kurios užsiima įvairesne veikla, kurioms geriau sekasi pasirūpinti finansiniais ir materialiniais ištekliais savo veiklai, daugiau dėmesio skiria viešiesiems organizacijos ryšiams, dažniau bendrauja su vietinės valdžios institucijų vadovais ir darbuotojais negu tos, kurioms šiais aspektais sekasi prasčiau. Koreliaciją tarp šių kintamųjų galima aiškinti dvejopai. Pirma, labiau išplėtojusios savo veiklą organizacijos taip pat yra labiau pajėgios įtraukti į savo veiklą vietinės valdžios institucijas. Antra, bendradarbiavimas su vietinės valdžios institucijomis sudaro sąlygas bendruomenės organizacijoms pasiekti geresnių rezultatų savo veikloje.

7 lentelė. **Koreliacija tarp kreipimosi į vietinės valdžios institucijas dažnumo ir organizacijos efektyvumo rodiklių (Spearmano koeficiento reikšmės)**

	Organizacijos kreipimosi į merą, savivaldybės administracijos darbuotojus dažnumas	Organizacijos kreipimosi į seniūniją dažnumas
Organizacijos veiklos apimtis	0,229***	0,204***
Laimėti nevyriausybinų organizacijų veiklos paramos konkursai	0,171***	0,153**
Nekonkursiniu būdu gauta finansinė ar materialinė parama organizacijos veiklai	0,181***	0,188***
Vietinių gyventojų informavimo apie organizacijos veiklą ekstensyvumas	0,144**	0,191***
Informacijos sklaidos apie bendruomenės organizacijos veiklą intensyvumas	0,237***	0,168***

Statistinis reikšmingumas: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$.

3. Kaimiškųjų bendruomenių organizacijų ryšiai su vietinėmis verslo organizacijoms

Dėmesį sutelkiant į kaimiškųjų bendruomenių organizacijų pajėgumą spręsti socialinės atskirties, ekonominio atsilikimo ir kitas kaimiškųjų vietovių problemas klausimą, svarbus analizės aspektas yra šių organizacijų ryšiai su vietinėmis verslo organizacijomis. Pirma, verslo įmonės yra vienas galimų tokių organizacijų veiklos finansinės ir materialinės paramos šaltinių. Antra, organizacijų bendradarbiavimas su vietiniais verslininkais yra svarbus kaimiškųjų vietovių ekonominei plėtrai.

Daugelis tyrime dalyvavusių kaimiškųjų bendruomenių organizacijų (43 %) bent kartą yra gavusios piniginę ar kitą materialinę paramą iš verslo įmonių, 68 % organizacijų nurodė, kad vietiniai verslininkai yra įtraukti į jų veiklą. Nepaisant šių teigiamų rodiklių tik 19 % organizacijų savo atsakymuose į klausimą, kiek sunku ar lengva yra sudominti vietinius verslininkus savo veikla, pažymėjo atsakymus labai lengva/ar lengva. Lyginant su kitomis gyventojų kategorijoms (mokytojais, kultūros darbuotojais, bedarbiais, pensininkais, jaunimu ar seniūnijos darbuotojais), vietinius verslininkus organizacijoms savo veikla sudominti yra sunkiausia. Pagal šiame darbe naudojamus veiklos efektyvumo rodiklius, šiek tiek dažniau savo veikla lengviau sudominti verslininkus yra organizacijos, kurios užsiima įvairesne veikla (Spearmano koef. 0,169, $p < 0,001$), dažniau gauna piniginę ir finansinę paramą iš įvairių orga-

nizacijų ir žmonių grupių (0,171, $p < 0,001$), daugiau dėmesio skiria informacijos sklaidai apie organizacijos veiklą (0,145, $p < 0,001$).

Dauguma organizacijų vietinius verslininkus mato kaip pagrindinį arba papildomą jų veiklos finansavimo šaltinį (atitinkamai 20 % ir 73 organizacijų). Šie duomenys leidžia daryti prielaidą, kad kaimiškiosios bendruomenių organizacijos ir ateityje nemažai skirs dėmesio verslo atstovų sudominimui ir įtraukimui į savo veiklą. Kiek vaisingos bus organizacijų pastangos ir kiek pasiteisins jų lūkesčiai, remiantis šio tyrimo duomenimis sunku būtų prognozuoti, tačiau anksčiau pateikti teigiami verslo įtraukimo į organizacijų veiklą rodikliai suteikia pagrindą optimizmui.

4. Bendruomenių organizacijų ryšiai su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis

Pagalbos veikloje šaltinis ir bendruomenės organizacijos bendradarbiavimo partneris gali būti ne tik vietinė valdžia ir verslo organizacijos, bet ir kitos kaimiškųjų bendruomenių organizacijos ar kitos nevyriausybinės organizacijos. Dalijimasis patirtimi, informaciniai mainai tarp kaimiškųjų bendruomenių organizacijų gali reikšmingai palengvinti jų veiklą. Be to, bendradarbiaudamos šios organizacijos gali pasiekti geresnių veiklos rezultatų. Be kaimiškųjų bendruomenių organizacijų, tais pačiais aspektais yra svarbūs ryšiai su kitomis gyvenvietėje ar kitur esančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis.

Tyrimo duomenimis, su kitomis rajono bendruomenių organizacijomis bendrauja 89 % bendruomenių organizacijų. Vidutiniškai bendraujama su 3 organizacijomis. Trečdalis (31 %) organizacijų rengia ar vyksta į susitikimus su kitomis kaimiškųjų bendruomenių organizacijomis kelis kartus per pusmetį ir dažniau, 42 % – kelis kartus per metus, penktadalis (21 %) organizacijų tai daro rečiau ir tik 5 % organizacijų nurodė, kad niekada nėra rengusios ar vykusios į tokius susitikimus. Tik 15 % organizacijų į kitas bendruomenių organizacijas kreipiasi informacijos ar patarimo labai dažnai ar dažnai, kita vertus, organizacijų, kurios nesikreipia niekada, dalis yra nedidelė (8 %). Su kita kaimiškųjų bendruomenių organizacija bendradarbiavusios (užsiėmusios bendra veikla) yra 44 % tyrime dalyvavusių organizacijų. Į kitas rajono, regiono ar Lietuvos nevyriausybines organizacijas veiklos klausimais dažnai kreipiasi 19 % organizacijų, kartais – 41 %, retai – 25 % ir niekada – 15 % organizacijų. Visi šie kintamieji buvo susieti į vieną faktorių, paaiškinantį 48 % kintamųjų reikšmių sklaidos.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad reta bendruomenės organizacija veikia visiškai atsiskyrusi nuo kitų kaimiškųjų bendruomenių organizacijų ar išvengdama ryšių su rajone, regione ar šalyje veikiančiomis kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis. Tačiau ne visos organizacijos vienodai aktyviai panaudoja šiuo ryšius. Pastebėtina, kad „labiau įtinkintos“ aptariamam aspektu yra organizacijos, kurioms geriau sekasi veikloje pagal šiame darbe naudotus organizacijos veiklos efektyvumo rodiklius (žr. 8 pav.). Ryšių su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis faktoriaus koreliacija yra stipriausia su organizacijos veiklos apimtys ir informacijos apie organizacijos veiklą sklaidos indeksu. Ryšį tarp šių kintamųjų, viena vertus, galima aiškinti tuo, kad organizacijos labiau išplėtojusios savo veiklą taip pat yra aktyvesnės ir bendravimo bei bendradarbiavimo su kitomis nevyriausybinėmis organizacijos aspektu. Kita vertus, bendravimas ir bendradarbiavimas su kitomis kaimiškųjų bendruomenių organizacijomis lengvina organizacijų veiklą ir didina jų veiklos efektyvumą.

8 lentelė. Kreipimosi į vietinės valdžios institucijas dažnumo ir organizacijos efektyvumo rodiklių koreliacija (Pearsonso R koeficiento reikšmės)

	Ryšių su kitomis kaimiškųjų bendruomenių organizacijomis ar NVO faktorius
Organizacijos veiklos apimtis	0,366***
Laimėti nevyriausybinių organizacijų veiklos paramos konkursai	0,328***
Nekonkursiniu būdu gauta finansinė ar materialinė parama organizacijos veiklai	0,188***
Vietinių gyventojų informavimo apie organizacijos veiklą eksten-syvumas	0,254***
Informacijos sklaidos apie bendruomenės organizacijos veiklą in-tensyvumas	0,380***

Statistinis reikšmingumas: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$.

Išvados

Kaimiškųjų bendruomenių organizacijų keliami tikslai, viena vertus, leidžia tikėtis, kad jos telks vietinius gyventojus kolektyvinei veiklai, skirtai bendroms socialinėms ir ekonominėms bendruomenės problemoms spręsti. Kita vertus, gyventojų vyraujantis pasyvumas ir abejingumas tokiai veiklai yra rimta kliūtis, apie kurios įveikimo perspektyvas šiuo metu yra dar sunku kalbėti. Beveik visų organizacijų veikla remiasi vos kelių aktyvistų pastangomis keisti gyvenimo sąlygas bendruomenėje. Organizacijų veiklos ateitis nemaža dalimi priklausys nuo to, ar šie aktyvistai susilauks didesnės gyventojų paramos, ar jais bus pasitikima, ar rasis daugiau savanorių, norinčių ir galinčių savo darbu prisidėti prie organizacijos tikslų įgyvendinimo. Galimi įvairūs tolesnės bendruomenių organizacijų ir bendruomenės santykių raidos scenarijai: šios organizacijos gali ne tik sumažinti socialinės atskirties mastą bendruomenėse, bet taip pat sukurti ir naujus socialinės atskirties pavidalus, kai organizacija taps „gėrybių“ šaltiniu tik jos nariams, didelę dalį gyventojų ar tam tikras jų grupes paliekant nuošalyje. Todėl skatinant tokių organizacijų veiklą būtina atsižvelgti į šių organizacijų veiklos orientacijas bei, kiek įmanoma, stengtis sumažinti galimas nepageidaujamas jų veiklos pasekmes.

Antra vertus, organizacijų atliekamiems darbams ne visais atvejais būtinas visuotinis vietinių gyventojų sutelkimas bendrai veiklai. Dalis jų indėlio į žmonių gyvenimo kokybės kaimiškose Lietuvos vietovėse gerinimą gali būti labiau susijęs su organizacijos aktyvistų gebėjimais. Šiuo metu organizacijų išteklių veiklai, orientuotai į socialinių ir ekonominių problemų sprendimą, daugeliu aspektu yra nepatenkinami. Daugumos organizacijų aktyvistams trūksta žinių ir įgūdžių, kaip ir kur rasti lėšų veiklai, komandinio darbo patirties, kuri užtikrintų, kad dirba komanda, o ne vienas jos narys, dažniausiai vadovas. Trečdaliui organizacijų nesiseka užmegzti partnerystės ryšių su vietinės valdžios institucijomis, be to, net ir turinčios tokius ryšius organizacijos dažniausiai nėra įtraukiamos į klausimų, susijusių su jų bendruomene, svarstymo ir sprendimų priėmimo procesus. Daugumai organizacijų sunku sudominti organizacijos veikla vietinius verslininkus, kurie galėtų būti, viena vertus, paramos šaltinis šioms organizacijoms, kita vertus, partneriai skatinant ekonominę plėtrą kaimiškose vietovėse. Tyrimo duomenys patvirtina, kad organizacijos „žmogiškasis kapitalas“ ir „socialinis kapitalas“ turi įtakos jos veiklos efektyvumui. Atitinkamai galima daryti išvadą, kad organizacijų veiklos ateitis reikšmingai priklausys nuo to, ar stiprės jų narių žinios ir įgūdžiai, ar pavyks joms sutelkti šiems tikslams įgyvendinti kitus vietinius partnerius, ar įgis jos daugiau galios, padedančios pritraukti ir išlaikyti kapitalą, reikalingą socialinių ir ekonominių vietinių bendruomenių sprendimui.

LITERATŪRA

1. **Bourdieu P.** The Forms of Capital. Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education / Ed. J.G. Richardson. – New York: Greenwood, 1985.
2. **DeFilippis J.** The Myth of Social Capital in Community Development // Housing Policy Debate. 2001. Vol. 12 (4).
3. **Evans P.** Government Action, Social Capital and Development: Reviewing the Evidence on Synergy. In: State-Society Synergy: Government and Social Capital in Development / Ed. P. Evans. – University of California, Berkeley, 1996.
4. **Farr J.** Social Capital: A Conceptual History // Political Theory. 2004. Vol. 32 (1).
5. **Gegužienė V., Žiliukaitė R.** Kaimiškųjų bendruomenių organizacijos. Tyrimo rezultatų apžvalga: <http://www.bendruomenes.lt/downloads/structure//AtaskaitaKaimoBendruomeniuOrganizacijos.pdf>, 2004.
6. **Hibbitt K., Jones P., Miegan R.** Tackling Social Exclusion: The Role of Social Capital in Urban Regeneration on Merseyside – From Mistrust to Trust? // European Planning Studies. 2001. Vol. 9 (2).
7. **Putnam R., Goss K.** Introduction. Democracies in Flux: The Evolution of Social Capital in Contemporary Society / Ed. R. Putnam. – Oxford University Press, 2002.
8. **Putnam R.** Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. – New York: Simon and Schuster, 2000.
9. **Žiliukaitė R., Ramonaitė A., Nevinskaitė L., Beresnevičiūtė V., Vinogradnaitė I.** Neatrasta galia: Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis. – Vilnius: Versus aureus, 2006.

EFFICIENCY OF ACTIVITY OF VOLUNTARY ORGANIZATIONS: A CASE OF LITHUANIAN RURAL COMMUNITY ORGANIZATIONS

Dr. Rūta Žiliukaitė

Vilnius University

Mykolas Romeris University

Summary

The article aims to present analysis of factors determining efficiency of rural community organizations in Lithuania. The last several years have witnessed a tremendous growth of a number of rural community organizations in Lithuania. These organizations may play a crucial role in tackling social exclusion of rural population. Using data of survey conducted by a group of researchers from Initiative of Open Society Fund of Lithuania „Towards Digital Communities“ and Social Study Centre of Vilnius University in 2004, the author of the article briefly describes goals of activity of rural community organizations and reveals how successful these organizations are in mobilizing local population for collective activity and how the efficiency of organization is determined by human capital and social capital of organization.

Keywords: Lithuania, rural community organizations, social capital, efficiency of voluntary associations.